

สรุปรวม : บทกวีสะท้อนภาพชีวิตพม่า

นันทา ขุนภักดี *

บทนำ

สรุปรวม เป็นชื่อหนังสือรวมบทกวีพม่าซึ่ง อัจฉรา สมบูรณ์ แปลมาจาก Emerald Lake หนังสือแปลบทกวีพม่าเป็นภาษาอังกฤษของอุ วิน เป หรืออุวินเป (U Win Pe) อธิบตีกรมจดหมายเหตุแห่งชาติเป็นผู้รวบรวมจากบทกวีร้อยกรองโบราณที่คนพม่าส่วนใหญ่ถือกันว่าเป็นกาพย์เก่าแก่ที่มีคุณค่าถึงขั้นชั้นเลิศของพม่านำมาตีพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษคู่กันไปกับตัวบทภาษาพม่าจำนวนทั้งสิ้น ๕๐ บท โดยบางบทยกมาเต็มทั้งบท แต่บางบทก็เลือกคัดตัดตอนมาเฉพาะส่วน ทั้งนี้เพื่อให้โลกได้รู้จักพม่าจากบทร้อยกรองดังกล่าว ซึ่งได้บรรยายให้เห็นถึงภาพภูมิประเทศ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ความเชื่อ ประเพณี และอารมณ์ความรู้สึกของคนพม่าในสมัยต้นราชวงศ์อลองพญา นับแต่พุทธศักราช ๒๒๕๖ ย้อนขึ้นไปถึงพุทธศตวรรษที่ ๑๗

เหตุผลที่ อัจฉรา สมบูรณ์ เลือกแปล Emerald Lake เนื่องจากบังเอิญพบหนังสือเล่มนี้เมื่อกลางปีพุทธศักราช ๒๕๒๘ ขณะสำรวจหนังสือพม่าในห้องสมุดฝ่ายเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมิชิแกน เมืองแอนน์อาร์เบอร์ สหรัฐอเมริกา หลังจากที่ได้อ่านบทกวีหลายบทจบลงแล้วเกิดความรู้สึกประทับใจกับภาพผู้คนและวัฒนธรรมของชาวพม่าสมัยก่อน จึงต้องการที่จะแบ่งปันภาพและความรู้สึกที่ดีนั้นแก่ผู้สนใจ เช่นเดียวกับตน กอปรกับขณะนั้น มูลนิธิเสรียรรโกเศศ-นาคะประทีปมีโครงการ

แปลวรรณกรรมเพื่อนบ้าน ตนจึงเห็นความสำคัญและเกิดกำลังใจที่จะแปลขึ้นเพื่อเป็นการปูทางไปสู่การพยายามสร้างความเข้าใจและความรู้สึกที่ดีต่อประเทศเพื่อนบ้านของไทยโดยคัดเลือกแปลเพียง ๒๐ บทด้วยวิธีถ่ายทอดเนื้อความจากบทเดิมเป็นภาษาไทย บรรทัดต่อบรรทัดหรือบทต่อบทเพื่อคงสภาพการลำดับความตามแบบของเดิมไว้ให้มากที่สุดเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้โดยมิได้เสนอลักษณะกาพย์พม่าให้เห็นทั้งหมด เพียงแต่เสนอตัวอย่างจากกาพย์บทแรกพอให้เห็นรูปลักษณะอักษรพม่าและการออกเสียงที่ใกล้เคียง

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

เสียงเสียงจริงในภาษาพม่าให้มากที่สุดเท่าที่
ตั้งตัวอย่าง

မြတ်နိုး

မြတ်နိုး၊ တောင်ကျချောင်းတေး၊
ရှေ့ငိုပြေးလှည့်၊ ရေအေးကြည့်စွာ၊
ကန်ပိုင်မာလျက်၊ ကြာပေါင်းထုံထုံ၊
ငှက်မျိုးစုံလှည့်၊ ဘုံဝတ်ဝါး၊
နွဲ့ပေလော၊ တူစုဟူဝါ။ ။

มยะกันดา

มยะกันดา,   เตาน์จยะชวาน์เต้,
เย-วินเปย์หลิ,   เยเอ็ยชิชว่า
กันไปนัมาลเยะ,   จาปาวนัโถ่นโถ่น
เหงะมยู่ไซหนตี,   โกนาติงดา
นันทาเป-ลอ,   ดูชวะโห้ะตา.

เกี่ยวกับการแปลบทกวีเรื่องนี้ เสนีย์
เสาวพงศ์ ได้กล่าวนำไว้ตอนหนึ่งว่า ข้อที่
นำเสียดายดูจะมีเพียงว่า ท่านผู้แปลเมื่อ
บอกวิธีถ่ายทอดเนื้อความในการแปลของท่าน
โดยการถ่ายทอดเป็นร้อยแก้วในภาษาไทย
ถ้าหากจะบอกเพิ่มเติมอีกด้วยว่า ของเดิม
ในภาษาพม่านั้นได้รจนาเป็นรูปกาพย์ กลอน
หรือฉันท์ประเภทใดเมื่อเปรียบเทียบกับ
ฉันทลักษณ์ของพม่ามีส่วนที่เหมือนกับของ

ไทยหรือไม่อย่างไร ข้อนี้จะช่วยให้มองเห็น
ถึงความเกี่ยวข้องที่มีอยู่ทางรูปแบบกวี
นิพนธ์ของชนสองชาติที่เป็นเพื่อนบ้านกันได้

สรระมรดก : รวมบทกวีพม่า^๑ พิมพ์
ครั้งแรกเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๓๑ ขนาด
หนังสือปกอ่อนความยาว ๗๗ หน้า มีเสนีย์
เสาวพงศ์ เป็นผู้กล่าวนำอย่างน่าสนใจตั้ง
กล่าวแล้วบางส่วน พิมพ์ด้วยกระดาษอาร์ด
อย่างดี มีภาพประกอบที่เหมาะสมและดูสวย
งามแบบพม่าตลอดทั้งเล่ม มีคำอธิบายศัพท์
ท้ายเล่มเพื่อช่วยให้ผู้อ่านมีความรู้และความ
เข้าใจในเนื้อเรื่องที่อ่านยิ่งขึ้น ตลอดจนมีผู้รู้
ชื่อ สะยา อุ วุณ ได้ช่วยบรรยายให้เห็น
ลักษณะของพม่าในบทกวีทั้งสภาพธรรมชาติ
และชีวิต ผู้คน ตลอดจนวิถีชีวิต ประเพณี
ความเชื่อ และความรู้สึกต่าง ๆ จนก่อให้เกิด
ความรู้สึกประทับใจต่อชนชาวพม่าที่มีวัฒนธรรม
คล้ายคลึงกับชนชาวไทย

กวีพม่าที่ปรากฏในสรระมรดกเข้าใจว่า
มีทั้งเจ้านายและสามัญชน ทั้งเพศชาย เพศ
หญิงและบรรพชิต และอาจใช้ชื่อจริงหรือ
นามปากกา อันได้แก่ พระเจ้าช้างห้าเชือก
เจ้ากยอชวา ปเทศราชา นัตจินหนอง มิโย
ฉิมเยมเม ศายาวตีอูแวง มหาเตโชเถระ
พระมหาศีลวงศา พระมหาสมณะวุนตองเล
กวีนิรนาม และนวด

แม้ปัจจุบันทางราชการจะประกาศให้
เรียกชื่อประเทศพม่าเสียใหม่เมื่อไม่นาน

^๑ อัจฉรา สมบูรณ์, สรระมรดก : รวมบทกวีพม่า (กรุงเทพมหานคร : มุลนิธิเสฐียรโกเศศ-นาคะประทีป,
๒๕๓๑).

มานี้ว่า “เมียนมาร์” และแม้จะทราบว่า ชาวพม่าเรียกชื่อตนเองว่า “เหมียนหมา” หรือบางครั้งก็ “บหมา” สั้นๆ^๒ หรือผู้รู้ บางท่านกล่าวว่า พม่าเรียกพวกตนเองว่า “Mranma”^๓ อีกทั้งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีตรัสเล่าว่า พม่าเรียกตนเองว่า “เมียนมัส” พูดเร็วๆ เป็น “ปะม่า”^๔ ก็ตาม แต่ในบทความนี้คงยังเรียกพม่าว่า “พม่า” ตามที่คนไทยส่วนใหญ่คุ้นเคยกับการเรียกชื่อนี้มานานแล้ว

บทเนื้อเรื่อง

ได้กล่าวแล้วว่า กาพย์ในสละมรดกมีทั้งสิ้นจำนวน ๒๐ บท ดังมีเนื้อเรื่องเรียงตามลำดับต่อไปนี้

๑. สละมรดก (หน้า ๓) กวีกล่าวถึงสละมรดกที่มีสายธารจากภูเขาไหลมาหล่อเลี้ยง น้ำใสเย็นยิ่งนัก ริมฝั่งเหมือนมีหินโอบล้อม ดอกบัวมีกลิ่นหอมกรุ่น นกนานาชนิดต่างร้องเพลง ประหนึ่งนี่คือดาวดึงส์แดนสวรรค์ชั้นที่ ๒ ที่มีสระบัวชื่อนันทาโปกขรณี

๒. ขึ้นปีใหม่ (หน้า ๕-๗) กวีกล่าวถึงวันขึ้นปีใหม่ซึ่งหมายถึงวันสงกรานต์นั่นเอง โดยบรรยายให้เห็นธรรมชาติช่วงนี้ว่ามีฟ้าร้องครวญครืนอยู่เป็นระยะๆ ครั้งแล้วครั้งเล่า ที่กรุงยะช่ายดูช่างต่างไปจากประเทศพม่า

ของตน ทั้งด้านภาษาที่ไม่เหมือนกัน ผู้คนก็แปลกออกไป และน้ำก็มรสต่างกัน แม้กระแส น้ำก็ไหลเชี่ยวกรากอย่างน่ากลัว ท้องฟ้าขมุกขมัวมีดครึ้มเขียวจัดอย่างสีมรกต ครอบคลุมไปทั่วบริเวณป่าและดอย ล้วนทำให้จิตใจของคนที่นี่มีแต่หมองเศร้า แต่ที่ประเทศพม่าดินแดนแห่งพระอาทิตย์ขึ้นตลอดอาณาจักรแห่งปราสาทราชมนเฑียรที่ก่อตั้งขึ้นโดยบูรพเทพแปดองค์ ช่างเพียบพร้อมไปด้วยความอุดมสมบูรณ์ยากที่ประเทศใดในโลกจะเปรียบได้ เมื่อถึงฤดูเข้าพรรษา เทศกาลเดือนแปด ผู้คนพม่าจากเมืองต่างๆ ทั้งสะกาย แปร อังวะ มินวุ่น พุกาม และสารเชตร ต่างจัดเตรียมข้าวของไปนมัสการพระมหาธาตุ ทำบุญตักบาตรสมาทานศีล และฟังธรรมด้วยศรัทธาปสาทะอย่างยิ่งตลอดวัน แล้วชมมหรสพที่มีอยู่มากมายอย่างสนุกสนาน ตลอดงานมีแสงเทียนส่องสว่างไสวตลอดคืน แต่เมื่อสงครามเกิดขึ้นทำให้คนพม่าต้องพลัดถิ่นฐาน ไปอยู่ต่างแคว้นเหมือนวิบากกรรมกระหน่ำซัดให้มีแอกมากดทับบนบ่าทั้งสองข้างของพวกเขา ทำให้จิตใจหมองเศร้าปราศจากความสุขไม่เบิกบานแจ่มใสเสียเลย

๓. บ้านน้องสาวที่รัก (หน้า ๙) กวีกล่าวถึง “ว่าที่พี่สะใภ้” ซึ่งหมายถึงเพื่อน

^๒ ป. จาตุรพันธ์, อินไซด์เบอร์ม่า (ม.ป.ท. : ม.ป.ป.) : ๑๖.

^๓ วิไลเลขา บุณศิริ, ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ม.ป.ท. : ม.ป.ป.) : ๑๒๕.

^๔ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, ไทยเที่ยวพม่า (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์การพิมพ์ ๒๕๒๑) : ๓๔.

หญิงที่ตนสนิทสนมมากโดยเอ่ยถามว่า
อยากมาบ้านน้องสาวที่รักของเธอหรือไม่
บ้านที่มีศาลพระภูมิและมีนั่งร้าน ซึ่งทางด้าน
ใต้มีกอหอม ต้นเทียน และบ่อน้ำ ทางด้าน
เหนือมีตะไคร้และต้นกระเทียม ส่วนทาง
ด้านตะวันตกมีไพลและต้นขิง และหาก “ว่า
ที่พี่สะใภ้” อยากได้ต้นไพล เมื่อเข้าหน้าฝน
ราวต้นเดือนเจ็ดพื้นดินขึ้นแฉะก็จึงมาขุด
ไปสิ แต่ถ้าหากไม่อยากได้ต้นไพลนอกจาก
ตัวน้องสาวคนนั้นแล้วก็ให้รีบมาสู่ขอเมื่อดอก
มะเขือเครือบานระหว่างเดือนสามถึงเดือนสี่
ซึ่งเธอจะได้พบสาวแรกรุ่งที่เล็กไว้ผมเปีย
แต่กำลังเกล้ามวย

๔. กลองพะโหสี (หน้า ๑๑) กวีกล่าว
ถึงสัญญาณบอเวลาที่บ้านป่าของตนว่า
คือไก่ที่มีปีกสีสลบแดงขึ้นอยู่บนหลังคา และ
กาดำส่งเสียงร้องอยู่บนต้นไม้ เวลาไก่จะ
ขึ้นบอเวลาให้เด็กเข้านอน แต่กลองพะโห
หรือกลองทอง ที่ใช้ตีบอเวลาในเขตพระ
ราชวังมีเสียงทุ้มๆ อย่างเร่ระริวดังสนั่นนั้น
ช่างหนวกหูนัก พระมหากษัตริย์ราชเจ้า
และบรรดาเหล่าข้าราชการบริพารช่างทนอยู่ใน
พระนครได้อย่างไรกันนะ

๕. สันเขาทะมึน (หน้า ๑๓) กวีได้
กล่าวถึงสันเขาที่มีลักษณะดำมืดสูงใหญ่หน้า
เกรงขามเหนือดอยเก-ลา เฉาชราสวมเสื้อ
ที่ร้อยด้วยเบ็ญหอย ห่มผ้าพันกายและสะพาย
ตะกร้าไปนั่งที่ริมฝั่งน้ำอย่างสุขใจเมื่อยาม
ว่างงาน ยามลมโชนมาชวนให้เฉาชราวง
ชิมเซา บนพุ่มหวายแดงที่รกชัฏจนดูมืดครึ้ม

นักนั้นมีฝั่งเกาะอยู่ น้ำในลำธารสองสายเย็น
เยะเยือก ทรายที่ริมฝั่งธารมีสีขาวนวล เฉา
ชราสะดุ้งตื่นขึ้นเมื่อลิงเสนจอมทะเล้น กราย
เข้ามาใกล้ แมวป่าแผ่กรงเล็บ ส่วนเจ้าลิงตัว
น้อยๆ ต่างห้อยโหนอยู่ในป่านั้น

๖. เขาพระสุเมรุ (หน้า ๑๕-๑๗) กวี
กล่าวถึงสิ่งต่างๆ ต่อไปนี้ว่า เขาพระสุเมรุ
เป็นยอดแห่งขุนเขาทั้งมวลด้วยมีทะเลสีทัน
ดรโอบล้อมอยู่ เป็นใจกลางของทวีปทั้งสี่
ฉายประกายรังสีสีสายส่องสว่าง บนยอดเขา
พระสุเมรุนั้นเป็นที่สถิตของพระอินทร์ พระ
พรหม บรรพบุรุษพม่าและเหล่าเทพदानับ
เป็นแหล่งเมตตาคาหาที่สดมภ์ได้ และเป็นทีกล่าว
แสดงอริยสัจ กลองพะโหเป็นที่สุดแห่ง
กลองทั้งหลายด้วยเป็นที่บอเวลาทุกยาม
และทุกวันอย่างไม่คลาดเคลื่อน หมุนเวียน
เปลี่ยนไปดั่งจิ้งหะดนตรีทั้งสงฆ์และฆราวาส
ล้วนรื่นเริงยินดีและต่างเฝ้ามองกลองพะโห
ด้วยความเชื่อถือและรับฟังด้วยความยำเกรง
ส่วนมิโยเป็นยอดแห่งบรรดานางข้าหลวง
ด้วยเป็นผู้ส่องสว่างดุจดั่งโคมประทีปขับไล่
ความมืดมน สมทานเบญจศีลตั้งรักษาไว้
มั่น อ่อนโยน ไม่พรับ่น ไม่กดขี่ข่มเหง ไม่
มีทิฐิมานะ มุ่งแสวงหาสัจธรรม สามารถใน
การแต่งคำประพันธ์ สั่งสอนผู้อื่นด้วยความ
นอบน้อม ผู้ใดได้ยินเป็นขึ้นใจได้ฟังก็เย็นใจ
เป็นที่พึงได้ตั้งภูเขาค้ำใหญ่จะนั้น

๗. ต้นฤดูฝน (หน้า ๑๙-๒๐) กวี
กล่าวถึงต้นฤดูฝนเมื่อน้ำไหลปรึ่มฝั่งลำน้ำ
ปานลองเรือลำน้อยหลังคาโค้งทำด้วยเรียว

ไผ่บรรทุกกะปิ เกลือ และถั่วขนานาชนิดไปขายกำลังล่องกลับทางฝั่งใต้พร้อมกับลูกชายตัวน้อย พ่อค้าคัดท้ายเรือตามลำพัง ผ้าโพกหัวสีแดงผูกห้อยไว้กับเสากระโดงหลังคาเรือสั้นไหว เขาสวมหมวกไผ่สานกันร้อน ไม่ใช่หมวกขนสัตว์ นุ่งผ้าถกเขมร ค้ำถ่อเข้ากับไหล่ขวา ทำย่นกราบเรือไว้ ทุ่มกำลังทั้งหมดส่งตัวไปข้างหน้า ออกกำลังสุดแขนจนเหงื่อไหลดั่งสายน้ำ ข้างที่หุงอยู่บนเตายังไม่สุกแต่กำลังเดือดพลุ่งอยู่ในหม้อดินจากบ้านนานนี้ ทำให้พ่อค้าห้องร้องเพราะกลิ่นไอพลุ่งจากหม้อข้าวชวนให้หิว เขาปิ้งกะปิด้วยฝาหม้อดิน เมื่อเรือเทียบฝั่งเขาจัดอาหารพร้อมอยู่ในถาดทองเหลือง มีแกงส้มกะเจี๊ยบร้อนๆ ทันทีที่คัดข้าวใส่จาน เขาจะยื่นคำข้าวอุทิศแด่เทพแห่งปลาก่อนเปิบข้าวเข้าปากทุกครั้ง แล้วตะโกนเรียกผู้คนที่ผ่านไปมาเข้าร่วมวงพลางก้มตัวลงเปิบข้าวและกับคำใหญ่เข้าปากอย่างหิวโหย เพลิดเพลินกับอาหารเท่าที่จะมีกิน ดูพ่อค้าชาวเรือช่างมีความสุขเหลือเกิน

๘. วสันตฤดู (หน้า ๒๓-๒๔) กวีกล่าวถึงฤดูฝนว่า เมื่อฝนตก สามีและภรรยาสวมโสร่ง ใส่เสื้อมีรอยขาดวิน โปกหัวด้วยผ้าสีแดงสด เกี้ยวแขนเดินกันไปอย่างสุขใจ ส่วนเด็กเล็กๆ ล้วนแต่เปียกปอนเพราะไม่มีเสื้อผ้าสวมใส่มีเพียงผิวหนึ่งกำบังกาย ชาวนาเคี้ยวยาเส้นขณะไถนาที่มีพื้นดินเป็นตม น้ำจากรอยไถแตกกระจายเข้าไปในรูปลูกในตะกร้าบนหลังชาวนามีกบเต็นปนอยู่กับ

หอยที่ใส่รวมกันอยู่กับใบกระถิน ผักบุงและชะอมซึ่งคงทิ้งสดทั้งหวาน แสนดีใจเมื่อกลับถึงบ้าน รับประทานอาหาร ข้าวร้อนๆ แกงร้อนๆ แกรมพริกขี้หนูอีกด้วย ชาวนาสูดปากอย่างเอร็ดอร่อย ก้มหน้าเปิบข้าวเข้าปากคำใหญ่ ส่วนเด็กๆ ที่อ้วนท้วนสมบูรณ์เหล่านั้นต่างก็นั่งล้อมวงอาหารอยู่พร้อมหน้ากัน

๙. อรัญวาสี (หน้า ๒๗-๒๘) กวีกล่าวถึงคณะสงฆ์ที่ถือเอาการรุดงค์ในป่าอยู่ห่างจากชุมชนชนอน้อยห้าวร้อยเส้นอาศัยอาศรมเป็นที่เฉพาะตนมีเขตสี่ศอกคืบ อยู่อย่างถ่อมตนไม่ยึดมั่นถือมั่นสิ่งใด มีเครื่องใช้สอยเพียงบริขารแปดประการ ได้แก่ สบง จีวร สังฆาฏิ บาตร กลด หม้อกรอง มีดโกน และเข็ม เมื่อออกจรดงค์จะพาดอาสนะไว้บนไหล่และสะพายกาน้ำเข้ากรรมฐานเป็นอุบายสงบใจและอุบายเรื่องปัญญา ปรารถนาอยู่เพียงลำพัง ไม่ยินดีในหมู่เหล่า ตัดโลกออกเสีย ออกจากป่าแห่งหนึ่งมุ่งไปสู่ป่าอีกแห่งหนึ่ง พักผ่อนได้ร่มไม้ กินอาหารแต่พอประมาณไม่ให้อึดแปลเพียงวันละห้าคำ ขนาดหนึ่งคำใหญ่กว่าไข่ไก่แต่ไม่ใหญ่เท่าไขนกยูง ร่างกายจึงผ่ายผอม แม้กระนั้นก็มุ่งบำเพ็ญเพียร รักษาวิญญูอย่างเคร่งครัดให้ปลอดจากอาบัติ สลัดความกำหนัดยินดีทั้งปวงเพื่อให้กายและใจบริสุทธิ์ หมั่นรักษาศีลเพื่อเป็นแรงช่วย ให้พ้นการเวียนว่ายตายเกิดด้วยมุ่งเข้าถึงความสงบในดินแดนพระนิพพานนั้น

๑๐. คิดถึงไม่สร้าง (หน้า ๓๑) กวีกล่าวถึงพ่อเฒ่ากะเหรี่ยงห่มผ้าฝ้ายเนื้อ

หยาบสี่ขาวคลุมกายกันหนาว แม่ตั้งฝากระท่อมออกมาด้านหนึ่งโยนลงไปใ้ในกองไฟ กลางทุ่งแจ้งก็ยังไม่ช่วยให้คลายหนาวได้ ยังคงรู้สึกเย็นเยือกเสียดแทง แม้กระนั้นพ่อเฒ่าของเหล่าเด็กเล็กๆ ก็ยังมีความสุขตามประสาคนดอย อมหมากไว้ข้างกระท่อม แก้ม สะพายย่ามหมาก และทัดมวนยาไว้เหนือหู พ่อเฒ่าเฝ้าคิดถึงมันทะเลแผ่นดินแม่ที่อยู่ริมฝั่งธารน้ำตกและมีลมพัดโชยเฉื่อยอย่างไม่รู้สร้าง และก่อนที่ไอหมอกจะจางหายไป ฝากระท่อมที่เหลือก็ถูกรื้อลงอีก

๑๑. เสียงกระดิ่งน้อย (หน้า ๓๓) กวีกล่าวถึงเสียงกระดิ่งว่าฟังไพเราะเป็นร้อยส่วน เสียงกระดิ่งฟังเสนาะเพียงครึ่งหนึ่ง ส่วนเสียงฆ้องฟังไม่จับใจเลยเหมือนอย่างเสียงระแนงไม้ไผ่อายุสามปี แต่เสียงของสาวคนรักฟังแล้วช่างเข้ายวนใจเป็นสามสี่เท่าที่เดียว คิดดังนั้นแล้วชายหนุ่มก็รวบรวมตอกบัวบานฆ้อง และถ้วยชาม พลังพูดเร่เร้ากับโค เชื่องตัวงามให้มุ่งตรงไปยังตลาดมะเข็ญดูให้ทันเวลาเพื่อจะได้พบหน้าสาวคนรักที่ต้นฝ้ายพะวงถึง

๑๒. โคคู่ (หน้า ๓๕) กวีกล่าวถึงหญิงสาวที่เฝ้าคิดถึงหนุ่มคนรักที่มัวแต่ไปตัดไม้ไผ่แถวเชิงดอยอยู่จึงไม่ได้ไปทำนา โคคู่ นั้นถูกต้อนเข้าฝูงด้วยเสียงกลอง ได้ยินเสียงกระดิ่งน้อยดังตึงตึง หญิงสาวคิดต่อไปว่าวันใดที่แต่งงานเธอจะนำระฆังใบเล็กๆ มาห้อยคอโคคู่ นั้นแทนกระดิ่ง แล้วให้เทียมเกวียนเป็นพาหนะสำหรับเธอและสามี

๑๓. เพลงปลุกข้าว (หน้า ๓๗-๔๐) กวีกล่าวถึงหญิงสาวที่ออกไปทำนา มือถือหวายทอง ทำยาไปตามรอยไถเพื่อเตรียมการเพาะต้นกล้าทั้งข้าวเหนียวและข้าวเจ้า หรือข้าวเมะซอไว้ในแปลงเดียวกัน แต่ฝนช่างแล้งเหลือเกิน ต้นกล้าจึงเหี่ยวแห้งหมด ก้าวลงจากบ้านจะไปปลุกข้าว แดดก็ร้อนจัดจนอยากจะขอไปบวชเป็นชีมีกระดิ่งทูนหัว แต่เมื่อต้องยืนอยู่ริมคันนาอย่างนี้ก็อยากให้มีชายหนุ่มนำเสื่อมาชิงกันแดดให้ พอชายหนุ่มสะบัดผ้าขาวม้าจะมาช่วยเช็ดเหงื่อให้ก็กลับห้ามเสีย ยามที่दनออกไปทำนาก็อยากให้ชายหนุ่มออกไปด้วย แต่ก็เกรงว่าผ้าโพกหัวของเขาจะเปื้อนโคลน ฝ่ายชายหนุ่มที่สัญญาว่าจะตามออกไปแล้วก็ไม่ไปสักที ทำให้หญิงสาวเฝ้าชะเง้อมองหา หวังจะได้เห็นหน้าพ่อมุ่นผมงามประแป้งขาวนวล แต่ถ้าหากชายหนุ่มออกไปด้วย พอถึงเวลากลับบ้านก็ขอให้ล่วงหน้าไปก่อนแม่เฒ่าผูกกุศยอดอ่อนๆ ชูสล่อนอยู่ตามริมนา ก็ให้เก็บไปด้วยไว้ใส่แกงคองอร่อยดี ถ้าความมืดแผ่เข้าปกคลุมโปรดช่วยหาผู้นำทางและหาโคมไฟช่วยส่องทางด้วย ยามพลบค่ำเป็นเวลา กลับบ้าน นกโพระดกคู่นั้นก็กลับไปแล้ว ดวงอาทิตย์ก็ลับเหลี่ยมเขาไปแล้ว ขอพ่อมุ่นผมงามจงรีบมารับกลับบ้านไว ๆ ด้วยเถิด นั้นคนมารับมาแล้ว ที่มาชักช้าเพราะมัวเดินหลงอยู่ในป่า

๑๔. เพลงโล่ (หน้า ๔๓-๔๖) กวีกล่าวถึงเพลงของผู้ปกป้องบ้านเมืองโดยชี้

ให้บรรดานักรบเห็นภาพยอดพระเจดีย์ที่อยู่บนดอยศักดิ์สิทธิ์ที่สถิตพระนอน คลองสินตเวทิมี่กระแสน้ำหลากไหลกรากเจ็งบองหอรบที่มีกำแพงเชิงเทินล้อมรอบดูสูงละลิ่วพื้นพระตำหนักปูด้วยไม้เรียบสนิท ไม่ทราบว่าจะช่างพลายเหยียบย่ำได้หรือเปล่า แต่ข้าศึกคงเหยียบย่ำแน่นอน ทักษิณบุกมาแล้วมากมายเหลือคณานับ ลูกธนูพุ่งมาราวกับห่าฝนระลอกแล้วระลอกเล่า ผุ่งรังบินวนเวียนอยู่เหนือสนามรบเดือนแล้วเดือนเล่า ฟ้าแลบแปลบปลาบส่องประกายสว่าง เมฆดำทะมึนมืดครึ้ม ฟ้าคำรามสะท้อนเลื่อนลั่น ฝนตกกระหน่ำอย่างหนักหน่วง น้ำท่วมเป็นทะเลกว้างจนมองไม่เห็นคันทนา เหล่าศัตรูสุดคิดทนอยู่ต่อไปต้องหันหลังหนีกลับไปโดยไมทันที่ทหารจะฟาดแสลงม้า ทำให้เมียนชายเมืองหลวงเก่าของพม่าเหมือนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เป็นเทพวิมานของบรรพบุรุษ ญาติพี่น้องและสหาย เป็นแผ่นดินทองที่มีดอกมะลิส่งกลิ่นกำจายดอกสัมปอบานสะพรั่ง จางหลวงบานเมื่อกลางเดือนยี่ พระบรมสารีริกธาตุประดิษฐานในพระเจดีย์ทองเหนือดอยศักดิ์สิทธิ์พื้นนาอุดมสมบูรณ์ ข้าวฟ่างจะออกรวงเร็ว ๆ นี้ บรรดานกกระทา ขุนทอง พิวาบ และยูงทองต่างบินไปเหนือท้องทุ่งกว้างนั้น ส่วนนกแก้วก็จับคู่กันลูกไม้อยู่ใกล้กันอย่างเพลิดเพลินใจ

๑๕. ย่างเข้าคิมหันต์ (หน้า ๔๙-๕๑)
กวีกล่าวถึงเมื่อย่างเข้าฤดูร้อน ทางด้านใต้

ฟ้าแลบอยู่แปลบปลาบและคำรามเสียงดังราวกับจะมีพายุ เมฆดำทะมึนแผ่คลุมไปทั่วแล้วฝนก็ตก ชายหนุ่มผู้หนึ่งเฝ้าพะวงถึงภรรยาที่รัก ผู้สดใส งามบริสุทธิ์ดังผิวบัวยามสะท้อนแสงอาทิตย์ผู้เปรียบเสมือนดวงแก้วแห่งชีวิตของตน ปราบถนองจะเห็นไปหาตั้งว่าวลอยลมแต่ก็เหมือนนกที่ไร้แรงบิน เฝ้ารอคอยจนดอกประดู่สีเหลืองสดบานสะพรั่งย่อยเป็นพวงระย้า มะลิส่งกลิ่นหอมทั้งดอกจำปาและมาลาตีที่เคยเลือกเก็บสอดแซมมวยผมให้เธอต่างร่วงโรยไปหมดแล้วตามวันเวลาที่ล่วงไป เธอคงรำพึงถึง แต่ตนก็ยังกลับไปหาเธอไม่ได้ เพราะสงครามยังติดพันอยู่และตนก็ไม่อาจขัดพระราชประสงค์ได้ เธอคงร้องไห้ตาหลังไหลตั้งสายหมอกอยากจะปลอบโยนเธอ ทั้งนี้ถึงวันคืนที่เคยสุขสมยามเธอปรนนิบัติค้อยพะเน้าพะนอขับกล่อมอยู่ใกล้ๆ ตั้งใจไว้ว่าจะกลับไปหาเธอเมื่อถึงเดือนห้าตอนสิ้นสงคราม จะนำชัยชนะกลับไปหา คงได้กลิ่นแก่นจันทร์หอมกรุ่นที่โชยมาจากเรือนร่างของเธอที่นอนอยู่บนฟูกลายดอกหางนกยูงบาน และนึกถึงเธอยามเสยเรือนผมอย่างอ่อนระทวย ขอให้วอนให้ได้รีบกลับไปหาเธอตั้งนึกติดปีกบินเถิด

๑๖. นมทานกาล (หน้า ๕๓-๕๔)
กวีกล่าวถึงว่า เมื่อนานมาแล้ว บรรดาคนทั้งหลายโง่เหมือนควาย เชื่อถืองมงายในผีสาเทวดา นับตั้งแต่คนรุ่นปู่ย่าลงมาจนถึงพวกตนต่างประดับศาลเจ้าด้วยน้ำและพวงมาลัย

พลาญยกมือขึ้นจับเหนือศีรษะอย่างนอบน้อม แล้วเช่นสังเวทด้วยผ้าสีดำบ้างสีแดงบ้างพร้อมกับกำยาน ขนม และหมูเห็ดเปิดไถ่ ทั้งยังลั่นกลอง เป่าปี่และเป่าขลุ่ย ด้วยคิดว่าเครื่องสังเวทโศการเหล่านั้นจะทำให้ปวงเทพและเหล่าผีสง่าพึงพอใจ จะได้บันดาลสิ่งตอบแทนให้หาไม่แล้วจะเกิดอันตรายขึ้นแก่ตนได้ ในพิธีมงคลแม้อยู่เบื้องหน้าเหล่าผู้ทรงคุณธรรมทั้งปู่ย่าตายายบรรดาคนทั้งหลายก็ยังต้องบูชาผีสง่าเทวดาก่อน แต่มีผู้ใดบ้างใหม่ที่ร่ำรวยสุขสันต์ขึ้นมาจากการสวดอ้อนวอนนิवासสถานของปวงผีสง่าเทวดา ทั้งเจ้าพ่อ เจ้าแม่ และเจ้าลูกที่ตนยึดถือเป็นสรณะนั้นอยู่ที่ใด ไม่มีใครเห็นแม้แต่มือเจ้าที่ยื่นมาจุดกระซางคณยามตลกทุกซั่ได้ยาก ถึงกระนั้นคนก็ยังมงายหวาดเกรงผีสง่าเทวดาทั้งหลายราวกับลูกเมียจะถูกยึดตัวไป จึงจัดพิธีเช่นบวงสรวงท่ามกลางเสียงเกรียวกราวของคนทรงที่เมามายตะโกนกู่ก้องร้องบอกถึงความเมตตาจากปวงเทพ ผู้คนหลงมงายยึดถืออย่างผิดๆ ว่าเทพคือผู้บันดาลความสุขหรือความทุกข์ให้แก่ตน แท้ที่จริงทั้งเทวดา มนุษย์และสัตว์ทั้งหลายนั้นหากใครก่อกรรมเช่นใด ย่อมได้ผลเช่นนั้น นี่ต่างหากคือข้อที่ควรยึดถือ

๑๗. เพลงนั้ต (หน้า ๕๗-๕๙) กวีกล่าวถึงปวงเทวดาที่สถิตในสวรรค์ชั้นดุสิตล้วนแต่มีความเบิกบานสำราญใจ เมื่อผู้คนพากันเดินไปยังบ้านมยาวดูข้างเมืองพะค่านซึ่งเป็นถิ่นสำราญ มีน้ำตาลเมาพร้อมพรั่ง

แสนบันเทิงใจเสียจริงๆ เห็นดอกประดู่และพระธาตุชเวกูณี ทั้งได้กลิ่นพรรณไม้หอมระรวย ถึงตอนเย็นก็บูชาผีนั้ตกู่จิกยอเจ้าพ่อ นักเลงที่ชอบปลุกผีและกัญชาไว้ ณ บริเวณที่มีเถามะแตกและผีนทราย ต่อจากนั้นบรรดาฝูงชนเป็นทิวแถวต่างกางใบพายเรือมุ่งหน้าสู่ลำธารหลังบ้านตองปโยนที่ประกอบประเพณีบวงสรวงผีนั้ตเป็นประจำทุกปี พอลมพัดฝนกระหน่ำทำให้สองชีวิตที่อยู่ในเรือลำน้อยหวั่นใจกลัวกลับไม่ทัน ด้วยบ้านตองปโยนที่อยู่ทางทิศตะวันออกทางเหนือของเมืองมันตะเลก็ไกลออกไปประมาณสองเสียงกู่หาแต่พอเห็นพระพุทธรเจดีย์กลมเกลี้ยงก็ทราบว่ คงถึงเวลาที่ผีนั้ตเจ้าพี่เจ้าน้องจะออกมาตีคี่แล้ว

๑๘. เพียงชั่วขณะเดียว (หน้า ๖๑) กวีกล่าวถึงหญิงสาวผู้หนึ่งเมื่อเอนกายลงนอนอย่างมีความสุข เพียงชั่วขณะเดียวในห้วงภวังค์ เธอพลันเห็นชายหนุ่มรูปหล่ออยู่บนหลังม้าสีนิล หัวใจเธอสิงโลดเมื่อชายผู้นั้นค่อยๆ เอนกายลงนอนเคียงข้างเธอบนพูกหนา เธอถูกคิดทันทีที่เกิดขึ้นนั้นเรื่องจริงหรือว่าฝันไป

๑๙. อยุธยา (หน้า ๖๓-๖๔) กวีกล่าวถึงอายุธยาว่าเป็นที่ชื่นชมรมเย็นด้วยมีแม่น้ำสองสายไหลมาหล่อเลี้ยงถึงใจกลางเมือง มีคลองน้อยใหญ่ สะพาน และถนนเชื่อมต่อกัน มีศิลปะที่รุ่งเรืองทั้งวิหารทิศ ศาลารายบ้านประดูลงรัก พุทธเจดีย์และปราสาทราชมนเฑียรงามตระการตาพร้อมด้วยป้อม

ปรากฏ มีน้ำท่าอุดมสมบูรณ์ คูเมืองลึกจ้น
หยังไม่ถึง ทั้งยังมีระบ่ำรำฟ่อนและภัตตาคาร
หลากหลายให้ความสุขสันต์รื่นรมย์อยู่เสมอ
แต่นัยน์ตาเขากลับพรั้มว จิตใจกลับหวั่น
ไหวเฝ้าห้วงหาแต่แผ่นดินทองของตน คือ
ประเทศพม่าเท่านั้น

๒๐. สนวนมะพร้าวแก้วชนิด (หน้า๖๗
-๖๘) กวีกล่าวถึงสวนมะพร้าวว่า ดนผืน
เห็นกำไรก้อนงามจากสวนมะพร้าวแก้วชนิด
ซึ่งคงจะได้ราคาดีแต่ละชนิดมีมะพร้าวแก้วต้น
ต้นคงจะขายได้เงินมาก เนื่องจากมะพร้าว
แต่ละต้นมีถึงเก้าทะลาย และแต่ละทะลายให้
ผลแก้วลูก ชีวิตคงไม่อับเฉาแน่ แต่ความหวัง
กลับสลาย โชคไม่เข้าข้างเสียเลยเพราะ
มะพร้าวแห่งแกร็นเสียแล้ว เนื่องจากกระรอก
เจาะลูกละแก้วตัว แสนโกรธไม่อยากจะอยู่กับ
กับเจ้ากระรอกแล้วด้วยมันเจาะกินมะพร้าว
พันธุ์ดีจนไม่เหลือราคา ต้องกำจัดมันทิ้งเสีย
โดยยิงด้วยลูกศรตัวละแก้วดอก ในที่สุดต้อง
โก่งศรยิงไปสิ้นจำนวนห้าแสนสามหมื่นหนึ่ง
พันสี่ร้อยสี่สิบเอ็ดดอก

บทวิเคราะห์

เมื่อได้ศึกษาเนื้อเรื่องจากรวมบทกวีพม่า
ทั้ง ๒๐ เรื่องแล้วพอจะวิเคราะห์ได้ว่ากวีได้
บรรยายเรื่องราวต่างๆ สะท้อนให้เห็นภาพ
ชีวิตพม่าโดยรวมเกี่ยวกับสถานที่ ผู้คน ชีวิต
ความเป็นอยู่ อารมณ์ความรู้สึก ประเพณี

และความเชื่อ ดังจะได้กล่าวพอเป็นสังเขป
ต่อไป

๑. กวีบรรยายเรื่องราวเกี่ยวกับสถานที่
กวีได้บรรยายถึงสถานที่แห่งแรกคือ
สระมรกต ที่มีสายธารจากภูเขาไหลมา
หล่อเลี้ยงดอกบัวหอมกรุ่นและนกนานาชนิด
ขับเสียงนั้นเป็นข้อเท็จจริงที่สอดคล้องกับข้อ
ความที่บันทึกไว้ในพระราชพงศาวดารหอ
แก้วหรือพระราชพงศาวดารตำหนักแก้ว
ของพม่าที่มีกล่าวถึงสระมรกตไว้ดังนี้

ลุลลศักราช ๕๘๘ ทรงพระกรุณาโปรด
เกล้าฯให้ขุดลอกสระใหญ่ อาศัยธารน้ำซึ่ง
ไหลจากเชิงดอยตุงะวิน โปรดให้ปลูกบัวไว้
มากมายไว้เต็มสระ มีทั้งสิ้น ๔ ชนิดด้วยกัน
โปรดให้เลี้ยงหงส์ ห่าน เป็ดป่า ไก่ป่า
นกกระเรียนและนกเล็กๆ นานาชนิดไว้เป็น
ที่บันเทิงใจ...^๕

ทั้งนี้ ป. จาตุรพันธ์ กล่าวไว้ว่า สระใหญ่
ที่ให้ขุดลอกนั้นอาจเป็นทะเลสาบ “อนันดา”
ซึ่งตามตำนานกล่าวไว้ว่า เขามันตะเลสมัย
โน้นมีทะเลสาบ “อนันดา” ที่มีน้ำสีเขียว
เหมือนมรกตคั่นอยู่ การไปนมัสการพระ
เจดีย์ที่ยอดเขามันตะเลจจำเป็นจะต้องอาศัย
เรือเป็นพาหนะ และคำว่า “อนันดา”
ตามความเข้าใจของตนอาจหมายความว่าถึง
สระอนันดาซึ่งเป็นสระหนึ่งในจำนวนสระ
เจ็ดแห่งในป่าหิมพานต์ แต่ในสระมรกต
เรียกสระนี้ว่า “มยะกันดา”^๖

^๕ อัจฉรา สมบูรณ์, สระมรกต : รวมบทกวีพม่า, ไม่ปรากฏเลขหน้า.

^๖ ป. จาตุรพันธ์, อินทไชด์เบอร์พม่า : ๑๘๘.

นอกจากบรรยายถึงสระมรกตแล้ว กวียังกล่าวถึงสันเขาตะมึนที่อยู่เหนือ ดอยมีลำธารสองสาย น้ำเย็นเยือก ริมฝั่ง ธารมีทรายสีขาวนวล มีรวงผึ้งเกาะอยู่บนพุ่ม หวายแดงที่รกชัฏ มีลิงเสน แมวป่า และลิง ตัวเล็กๆ ห้อยโหนอยู่บริเวณนั้น ในเพลงโล่ กวีได้บรรยายให้เห็นภาพพระนอนสถิตอยู่ที่ ยอดพระเจดีย์บนดอยศักดิ์สิทธิ์ คลองสินตเว ที่มีกระแสน้ำหลาก หอรับที่มีกำแพงสูงละลือ ล้อมรอบ พระตำหนักปูด้วยพื้นไม้เรียบสนิท เมียนชายเมืองหลวงเก่าของพม่าเปรียบ เสมือนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เป็นแผ่นดินทองที่มี ดอกไม้บานสะพรั่ง บ้างส่งกลิ่นหอม นา อุดมสมบูรณ์ ข้าวฟ้างจะออกรวง บรรดานก ต่างๆ บินอยู่เหนือทุ่งนาอันกว้างใหญ่นั้น บ้างก็จับคู่กินลูกไม้อยู่ใกล้กันอย่างเพลิดเพลิน

๒. กวีบรรยายเรื่องราวเกี่ยวกับผู้คนและ ชีวิตความเป็นอยู่

กวีได้บรรยายให้เห็นภาพผู้คนและ สภาพความเป็นอยู่ของชาวพม่าในสมัยก่อน เป็นต้นว่าเมื่อก้าวถึงคนชราในพมานั้น ได้ พุดถึงพ่อเฒ่ากะเหรี่ยงด้วยอันแสดงให้เห็นว่า ประเทศพม่ามีพลเมืองหลายเผ่า^๗ และพ่อ เฒ่าที่กล่าวถึงมักจะว่างงาน มีโอกาสนั่งพัก

ผอนอยู่กับธรรมชาติอย่างสุขใจ หรือนั่งคิด ถึงอดีตที่ผ่านมามีความสุข สวมเสื้อที่ ร้อยด้วยเบ็ยหอยห่มผ้าฝ้ายเนื้อหยาบพันกาย อมหมาก สะพายย่ามหมาก และตัดมวนยา อาจกล่าวได้ว่าการกินหมากและการสูบบุหรี่ นี้เป็นของคู่กันที่ชาวพม่าทุกคนนิยมมาก* และสิ่งที่หญิงชายชาวพม่าจะขาดเสียมิได้ คือย่ามที่สามารถนำมาใช้ใส่ของได้ใจปาะ^๘

นอกจากนั้นก็ยังคงกล่าวถึงพ่อค้าชาวเรือ ที่บรรทุกกะปิ เกลือ และถั่วต่างๆ ไปขาย แสนเห็นดเหนียวและหิวโหย หุงหาอาหาร กินตามมีตามเกิดแต่ก็ดูมีความสุขดี ฝ้าย สามีภรรยาชาวนาซึ่งยากจนก็ออกไปทำนา โดยใส่เสื้อผ้าขาดวัน ส่วนลูกๆ ไม่มีเสื้อผ้า ใส่เลย เมื่อก้าวถึงชาวนามีข้อที่น่าสังเกตว่า ผู้หญิงจะออกไปทำนามากกว่าผู้ชาย อีกทั้ง จะต้องกล่าวถึงโคและกระตังคู่กันเสมอ ไม่ เพียงแต่จะใช้ไถนา แต่ยังคงนำมาเทียม เกวียนเป็นพาหนะให้ตนนั่งด้วย และยัง กล่าวถึงพระสงฆ์นิกายอรัญวาสี ซึ่งตามประ วัติศาสตร์พม่ากล่าวว่าเป็นพระนิกายใหม่ที่ ถือปฏิบัติทางไสยศาสตร์และร่ายนวิทยา โดยกษัตริย์มิได้ห้ามปรามแต่อย่างใด^๙

สภาพความเป็นอยู่ของผู้คนชาวพม่า

^๗ ส. พลายน้อย, เล่าเรื่องพม่ารามัญ (นครหลวงกรุงเทพธนบุรี : แพร่พิทยา, ๒๕๑๕) : ๑๐.

* ดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ ป. จาตุรพันธ์, “บุหรี่และการสูบบุหรี่ของชาวพม่า” ในอินไซด์เบอร์มา : ๑๒๘- ๑๓๙.

^๘ ขจิตถัย บุรุษพัฒน์, มองพม่าแลลาวชำเลื่องจีน (กรุงเทพมหานคร : พัฒนวิทย์การพิมพ์, ๒๕๒๘) : ๓.

^๙ หม่อง ทินอ่อง, ประวัติศาสตร์พม่า. (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๙) : ๓๔.

ปรากฏว่า ตามบ้านมีศาลพระภูมิ มีป้อน้ำ และปลูกพืชล้มลุกไว้กินในครัวเรือนเช่นหอม กระเทียม ตะไคร้ ฝรั่ง และขิง เป็นต้น เมื่อออกไปทำนาก็มักเก็บผักตามท้องนา ได้แก่ ผักบุ้ง ผักกูด กระถิน และชะอม หรือจับปู จับหอยเท่าที่หาได้มาทำอาหารกิน หากมี พริกชี้หนูแก้มด้วยก็จะช่วยเพิ่มรสชาติอาหารให้อร่อยยิ่งขึ้นเท่านี้ก็มีความสุขเหลือเกินแล้ว

๓. กวีบรรยายเรื่องราวเกี่ยวกับอารมณ์และความรู้สึก

กวีได้บรรยายให้เห็นภาพเกี่ยวกับอารมณ์และความรู้สึกของชาวพม่าที่มีต่อชาวพม่าด้วยกันเองบางส่วนที่เคลื่อนย้ายข้ามแม่น้ำอิรวดีไปทางตะวันตกไปตั้งถิ่นฐานอยู่ไกลจนถึงเทือกเขาอารกัน^{๑๐}ที่เรียกว่าพวกยะซาย กวีกล่าวว่าคนที่นี่มีแต่จิตใจหมองเศร้าด้วยอยู่กับธรรมชาติที่น่ากลัว ไม่เหมือนคนพม่าที่อยู่เมืองหลวงมีแต่จิตใจที่เป็นบุญกุศลและสนุกสนานบันเทิงเป็นนิจ ต่อเมื่อสงครามเกิดขึ้นก็รู้สึกปราศจากความสุขไม่แจ่มใสเช่นเดียวกัน บรรดาจะปลดแอกที่วางบนบ่าทั้งสองข้างให้หลุดกระเด็นออกไป

นอกจากนี้กวียังชี้ให้เห็นถึงความรู้สึก

ของคนพม่าที่มีต่อกลองพะโหที่ใช่ดีบอกเวลาในเขตพระราชวังไว้แตกต่างกันว่า เมื่อได้ยินเสียงกลองครั้งใดชาวบ้านปารู้สึกหนาวหุมากทำให้คิดว่าพระราชธาและข้าราชการบริหารทอยู่ในพระราชวังได้อย่างไร ส่วนพระสงฆ์และฆราวาสอื่น ๆ ที่อยู่ในเมืองหลวงต่างพอใจที่จะได้ยินเสียงกลองที่บอกเวลาอย่างไม่คลาดเคลื่อนทั้งยังมองกลองนั้นด้วยความเชื่อถือและยำเกรง สิ่งที่ชาวพม่าชื่นชมอีกอย่างหนึ่งคือเขาพระสุเมรุอันเป็นที่สถิตของปวงเทวดาที่ตนนับถือ และมีโยนางข้าหลวงที่ประเสริฐกว่านางข้าหลวงคนใดในสมัยนั้น ซึ่งความรู้สึกนี้เป็นความต้องการของกวีที่ประสงค์จะสะท้อน ลักษณะของผู้นำที่จะสามารถมาช่วยกู้บ้านเมืองได้ ทั้งนี้เนื่องจากกาพย์บทนี้แต่งในยุคสมัยที่บ้านเมืองพม่าระส่ำระสาย กษัตริย์อ่อนแอ และเหล่าขุนนางทุจริตกดขี่ข่มเหงประชาชน^{๑๑}

ส่วนความรู้สึกของนักรบผู้ต้องทึ่งภรรยาไว้ที่บ้านก็เฝ้าคร่ำครวญหาอยากกลับบ้านเหลือเกิน แต่ก็ต้องสนใจด้วยขัดพระราชประสงค์ของพระราชามีได้ จะต้องรองจนกว่าสงครามเลิกและได้ชัยชนะเสียก่อน ส่วนกวีที่ชื่อนวเด* ได้กล่าวสรรเสริญกรุงอยุธยาว่า สวยงาม ร่มเย็น อุดมสมบูรณ์ทั้งน้ำท่า ภูต

^{๑๐} วิไลเลขา บุณศิริ, ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : ๑๒๔.

^{๑๑} อัจฉรา สมบูรณ์, สรรพมรดก : รวมบทกวีพม่า : ๗๖.

* กวีผู้นี้อาจเป็นเสนาบดีมะวาเด ดังประวัติศาสตร์พม่า (หน้า ๗๗) กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า “ราชสำนักบุเรงนอง...มีข้าราชการสำนักที่เป็นทั้งนายทหารและยอดกวีตัวอย่างเช่นเสนาบดีมะวาเดซึ่งเป็นขุนพลที่ยิ่งใหญ่ในยามเย็นหลังจากว่างศึกเขามักนั่งอยู่ในค่ายจนตึก รจนาโคลงกลอนที่มีเอกลักษณ์อันงดงาม”.

อาหาร และศิลปะฟ้อนรำ จึงอยู่อย่างมีความสุขทุกวัน แม้กระนั้นจิตใจของเขาก็โหยหาแต่เมืองพม่าแผ่นดินทองของเขาเท่านั้น สำหรับชาวสวนผู้หวังร่ำรวยจากการขายมะพร้าว ครั้นกระรอกมาทำลายความหวังให้สลายไปเสียก็โกรธมาก ถึงกับโก่งศรยิงลูกธนูหมดไปมากมาย ซึ่งวัฒนธรรมการใช้ธนูนี้ ชาวพม่ารับอิทธิพลมาจากน่านเจ้าสมัยที่ยังมีอำนาจรุ่งเรือง^{๑๒}

๔. กวีบรรยายเรื่องราวเกี่ยวกับประเพณีและความเชื่อ

กวีได้บรรยายให้เห็นภาพเกี่ยวกับประเพณีทำบุญตักบาตร ถือศีลฟังธรรมและชมมหรสพต่างๆ ในเทศกาลเข้าพรรษาประเพณีบวงสรวงผีน้ำต* ซึ่งแม่เมื่อสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพเสด็จพระดำเนินไปทอดพระเนตรมาเมื่อพุทธศักราช ๒๔๗๘ ก็ได้ตรัสเล่าประทานไว้ “ว่าด้วยผี “น้ำต” ของพม่า เรื่องเจ้าผีน้ำตวิธีลงผีน้ำตและเปรียบเทียบการถือน้ำตของไทยกับพม่า”^{๑๓} จนกระทั่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จพระราชดำเนินเยือนพม่าเมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๙ ได้ทรงพระราชนิพนธ์สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง ไทยเที่ยวพม่า ไว้มีความตอนหนึ่งว่า

...คนพม่าแต่ก่อนเชื่อเรื่องผีสิงเทวดาเหมือนอย่างคนไทยนี้แหละ พอใครตายก็คิดว่ากลายเป็นผี พวกที่เฮี้ยนมากๆ ได้แก่พวกที่ตายโหง ก็จะทำให้คุณให้โทษแก่คนเป็นได้มาก คนจึงต้องเช่นสรวงบูชาเรียกว่า ผีน้ำต เดิมผีน้ำตเยอะเยอะไปหมดแต่ละท้องที่หรือบางที่ก็แต่ละครอบครัวเขาก็มีผีน้ำตของเขาเอง ตอนที่พระเจ้าอโนรธาหรือพระเจ้าอนิรุทธมหาราชรับพุทธศาสนาเถรวาทเป็นศาสนาประจำชาติ ก็พยายามจะให้เลิกการเชื่อภูตผีปีศาจ แต่ก็ไม่สำเร็จ ในที่สุดกลายเป็นผีน้ำตในทำเนียบที่ทางราชการนับถือ ๓๗ ตน มีพระอินทร์เป็นหัวหน้า...^{๑๔}

เรื่องความเชื่อเกี่ยวกับผีหรือเทวดานี้คงจะแก้ไขได้ยากจริงๆ แม้กวีพยายามจะเขียนกระตุ้นให้เห็นว่า ทั้งเทวดา มนุษย์และสัตว์ทั้งหลายต่างจะต้องรับกรรมที่ตนก่อไว้เท่านั้น แต่ก็ไม่มีใครเชื่อถือ ดังนั้นในปัจจุบันนี้จึงยังคงมีประเพณีบวงสรวงผีน้ำตเป็นประจำทุกปีที่หมู่บ้านตองปโยนทางเหนือของเมืองมันตะเลซึ่งเป็นที่ยอมรับบรรดาคนทรงจากทั่วประเทศทุกสารทิศงานนี้ได้รับอนุญาตจากรัฐบาลเป็นงานสนุกสนานที่สุดในรอบปี

ความเชื่ออื่นๆ ของคนพม่าที่ปรากฏในบทกวีก็ได้แก่ความเชื่อที่ว่า หากเห็น

^{๑๒} วิไลเลขา บุรณศิริ, ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : ๑๒๔.

* ดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ ส. พลายน้อย, “ผีสิงเทวดา.” ใน เล่าเรื่องพม่า : ๑๐๕-๑๑๖.

^{๑๓} สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, เที่ยวเมืองพม่า (พระนคร : แพร์พิทพยา, ๒๕๑๔) : ๒๘๖-๒๘๗.

^{๑๔} สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ, ไทยเที่ยวพม่า : ๑๘๓.

นกกระเต็นบินมาเป็นฝูงในท้องฟ้าแสดงว่าฝนกำลังจะมาและอาจจะตกในเร็วๆ นี้ และความเชื่ออีกประการหนึ่งก็คือก่อนจะเปียข้าวเข้าปาก ข้าวคำแรกจะต้องอุทิศแด่เทพแห่งปลา ความเชื่อข้อนี้อาจปรากฏเป็นความเชื่อของคนในแถบเอเชียหรือเอเชียอาคเนย์ด้วยที่ว่า คนสมัยโบราณมีความเชื่อว่าธรรมชาติที่อยู่รอบตัวล้วนมีวิญญาณสิงอยู่และจะสามารถบันดาลให้เป็นอะไรก็ได้ ทั้งสุขและทุกข์ เพื่อความสบายใจคนทั่วไป จึงสมมุติให้มีเทพเจ้าประจำธรรมชาติแต่ละอย่างแล้วกราบไหว้บูชาให้ถูกต้องเพื่อให้เทพเจ้าโปรดปรานจะได้ไม่ลงโทษและเพื่อความ เป็นสิริมงคลแก่ผู้นับถือ^{๑๔}

บทสรุป

จากการวิเคราะห์บทกวีพม่าโดยสังเขป คงเพียงพอที่จะมองเห็นภาพชีวิตของชาวพม่าในสมัยก่อนได้ชัดเจนพอสมควร จะสังเกตเห็นได้ว่า ชาวพม่ามีวิถีความเป็นอยู่ การดำรงชีวิตประเพณีและความเชื่อคล้ายกับคนไทย แม้วิธีคิดที่จะแสดงออกในคำประพันธ์ เช่น สวนมะพร้าวเก้าขนัดก็ได้เสนอความคิดออกเป็นตัวเลข ๙ ทั้งหมดคือ มะพร้าว ๙ ต้น ๙ ทะลาย ๙ ลูก และกระรอก ๙ ตัว ถูกยิงด้วยศร ๙ ดอก เป็นต้น ความคิดเช่นนี้ของคนไทยก็มีดังพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย^{๑๖} ทรงพระราชนิพนธ์บทพากย์เอราวัณไว้ตอนหนึ่งดังนี้

อินทรชิตบิดเบือนกายิน	เหมือนนงค์อมรินทร์	ทรงคชเอราวัณ
ช้างนิมิตฤทธิ์แรงแข่งขัน	เผือกผ่องผิวพรรณ	สีสังข์สะอาดโอพาร
สามสิบสามเศียรโคภา	เศียรหนึ่งเจ็ดงา	ตั้งเพชรรัตนรูจี
งาหนึ่งเจ็ด โบกขรณี	สระหนึ่งย่อมมี	เจ็ด กออุบลบันดาล
กอหนึ่งเจ็ด ดอกดวงมัลย์	ดอกหนึ่งแบ่งบาน	มีกลีบได้เจ็ด กลีบผกา
กลีบหนึ่งมีเทพธิดา	เจ็ดองค์โสภา	แน่น้อยลำภานงพาล
นางหนึ่งย่อมมีบริวาร	อีกเจ็ดเขาวมัลย์	ล้วนรูปนิมิตมารยา

ทั้งนี้อาจมีผลเนื่องมาจากโครงสร้าง ปกครองในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์
ทางวัฒนธรรมของพม่ามีพื้นฐานจากการ และนับถือพุทธศาสนาเถรวาทเช่นเดียว

^{๑๔} อังโน นันทาขุนภักดี, รายงานการวิจัยการวิเคราะห์ความเชื่อของชาวไทยในสวัสดิรักษา (นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๐) : ๔๗.

^{๑๖} พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย “พากย์เอราวัณ” ในแบบเรียนวรรณคดีไทยสำหรับชั้นเตรียมอุดมศึกษา (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๐๑) : ๑๐๙.

กับไทยก็ได้^{๑๗} โดยเฉพาะต่างเป็นแหล่งแห่งความรุ่งเรืองทางพุทธศาสนาเหมือนกัน นอกเหนือไปจากการที่ไทยและพม่ามีอาณาจักรที่มีพรมแดนประชิดติดกัน มีความเจริญทัดเทียมกัน อีกทั้งความสัมพันธ์ในฐานะเพื่อนบ้านได้ดำเนินติดต่อกันมาช้านาน แม้จะเคยเป็นเมืองคู่สงครามกันมาก่อนก็ตาม^{๑๘}

ดังนั้นการอ่านสาระมรดก : รวมบทกวีพม่า ย่อมก่อให้เกิดความเข้าใจและความรู้สึกที่ดีต่อเพื่อนบ้านของเราตามที่อัจฉราสมบูรณ์ผู้แปลเรื่องนี้เห็นความสำคัญและปรารถนาดี อีกทั้งเป็นการช่วยเผยแพร่โครงการแปลวรรณกรรมเพื่อนบ้านของมูลนิธิเสฐียรโกเศศ-นาคะประทีป ให้เป็นที่รู้จักกว้างขวางยิ่งขึ้น เพราะถึงอย่างไรไทยกับ

พม่าก็ยังคงมีความสัมพันธ์ทางการทูตที่ดีต่อกันอยู่ ดังพระราชดำรัสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ที่ตรัสไว้ในไทยเที่ยวพม่า อีกตอนหนึ่งว่า

...พม่าและไทยเป็นตัวอย่างที่ดี แม้เคยเป็นคู่สงครามกันมาก่อนบัดนี้ก็มีมิตรต่อกัน...ข้าพเจ้ารู้สึกว่ วัฒนธรรมของทั้งสองประเทศมีความคล้ายคลึงกัน ประชาชนก็คล้ายๆ กัน จึงควรที่จะร่วมมือกันเพื่อให้เกิดสันติสุข ความเจริญรุ่งเรืองของทั้งสองประเทศและทั้งภูมิภาค เรื่องสงครามในอดีตก็พึงระลึกไว้เพียงเพื่อให้ชนรุ่นหลังได้สำนึกตระหนักถึงความยากลำบากของบรรพบุรุษที่ได้ธำรงรักษาแผ่นดินไว้เป็นที่อยู่อาศัยของเราจนทุกวันนี้เท่านั้น^{๑๙}

บรรณานุกรม

- ขจัดภัย บุรุษพัฒน์. มองพม่าแลลาวซ่าเลื่องจีน. กรุงเทพมหานคร : พัฒนวิทย์การพิมพ์, ๒๕๒๘.
จดหมายเหตุเสด็จพระราชดำเนินเยือนพม่า ๒-๕ มีนาคม ๒๕๐๓. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๒๙.
ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. เที่ยวเมืองพม่า. พระนคร : แพร่พิทยา, ๒๕๑๔.
ทินอ่อง, หม่อง. ประวัติศาสตร์พม่า. แปลโดยเพ็ชรี สุมิตร. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๙.
เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ. ไทยเที่ยวพม่า. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๒๙.

^{๑๗} พิริยะ ไกรฤกษ์. “แนวการศึกษาประวัติงานช่างในพม่า.” ใน การสัมมนาทางวิชาการเรื่อง “พม่าศึกษา” ณ หอประชุมมหาวิทยาลัย (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๐) : บทนำ.

^{๑๘} จดหมายเหตุเสด็จพระราชดำเนินเยือนพม่า ๒-๕ มีนาคม ๒๕๐๓ (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๒๙) : บทนำ.

^{๑๙} สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ, ไทยเที่ยวพม่า : บทนำ.

๕๖

นนทา ชุณภักดี. รายงานการวิจัยการวิเคราะห์ความเชื่อของชาวไทยในสวัสดิรักษา. พิมพ์ครั้งที่ ๒.
นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๐.

ป. จาตุรพันธ์. อินไซด์เบอร์ม่า. ม.ป.ท. : ม.ป.ป.

พิริยะ ไกรฤกษ์. “แนวการศึกษาประวัติงานช่างในประเทศพม่า.” ใน การสัมมนาทางวิชาการเรื่อง “พม่าศึกษา”, ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระวันที่ ๓๑ มกราคม ถึง ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๐.

พุทธเลิศหล้านภาลัย, พระบาทสมเด็จพระ. “พากย์เอราวัณ.” ใน แบบเรียนวรรณคดีไทยสำหรับชั้นเตรียมอุดมศึกษา. พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๐๑.

วิไลเลขา บุรณศิริ. ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้. ม.ป.ท. : ม. ป. ป.

ส. พลายน้อย. เล่าเรื่องพม่ารามัญ. นครหลวงกรุงเทพมหานครบุรี : แพร่พิทยา, ๒๕๑๕.

อัจฉรา สมบูรณ์. สระมรกต : รวมบทกวีพม่า. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิเสฐียรโกเศศ-นาคะประทีป, ๒๕๓๑.

รวมบทกวี
ภษาพษประวัตศสตร์
พ.ศ. ๒๔๘๘-๒๕๓๔

รวมบทคัดย่อ
วิทยานิพนธ์ ประวัติศาสตร์
พ.ศ. ๒๔๘๘-๒๕๓๔

จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสครบรอบ ๕๐ ปี
บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาประวัติศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
โดย
ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๔

